

Kereskedelemtörténeti kiállítás Buda- pesten.

Igen, ilyen is van. A Rákóczi-út egy mellékutcájában, a Vas-utcában, a felső kereskedelmi fiúiskola harmadik emeletén látható most, a közgazdasági tanfolyam és a nemzetközi kereskedelmi szakoktatási kongresszus idejében.

Nagyrészt a kereskedelmi múzeum gyűjteményéből került ki a kiállítás rendkívül érdekes anyaga, melyet a múzeum igazgatója *Kovács Gyula* és *Domanovszky Sándor dr.* kereskedelmi akadémiai tanár rendeztek igen nagy gonddal és hozzáértéssel, *Schack Béla* főigazgató utasításai nyomán és *Hille Alfréd* buzgó segítségével.

Anyagilag a kereskedelem legfőbb exponensei, a budapesti nagybankok támogatása tette lehetővé a kiállítás rendezését.

Az első, ami a csodaszép iskolaépületnek a kiállítás részére átengedett területén szembeötlik, egy csomó kardot szorongató ércököl: A pallosjog jelvényei voltak valamikor. Tanonc-szerződések, céhlevelek, céhládák és jelvények – mindmegannyi iparművészeti érdekesség – töltik meg a folyosó jobb szárnyát, míg balról két régi primitív kancellária bútorzatát helyezték el. Szinte el sem lehet hinni, hogy ez volt valamikor a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesületnek az ország legelső és leggazdagabb pénzintézetének első berendezése. Talán az alapítási okiratot írta alá *Fáy András* 1839-ben az íróasztalon felejtett régi lúdtollal? Alapítási okiratait is kiállítja ez az intézet, épügy, mint az Osztrák-Magyar Bank, mely gyönyörű bankjegy-gyűjteményt mutat be, a bankjegyek eredeti rajzaival és igen gazdag ércpénz-gyűjteménnyel egyetemben. De ott szerepel a devalvációt hirdető „Körözvény” is az insurrectió idejéből, 1811-ből.

Nincs érdekesség híján a királyi jövedelmekről szóló legrégebb kimutatás sem, 1073-ból. Körülbelül nyolc millióval adózott akkor a magyarság III. Béla királynak. Ugyanebben a terebben látható a „Murányi Vénusz”, Szécsi Mária levele hitelezőihez 1669-ből és Thököly Éva birtokeladási szerződése a XIII. századból.

Külön szekrényben látható a hírneves bányaaurak, a Thurzók és Fuggerek legrégebb szerződése 1495-ből. Igen sok ürmértéket „mérőt” állított ki Körmöcbánya városa és sok-sok érdekes régi írást a Debreceni Kereskedelmi Társulat. Kuriózumok közöttük egy útszámla és 1776-ból egy díszlakoma költségvetése. Ugyancsak kuriózumszámba megy az 1835-ös budapesti bérkocsi-tarifa és egy húsár jegyzék, mely egy font marhahús árát 872 krajcárban tünteti fel.

Szerényen húzódik meg az egyik falon a magyar szociálpolitika egyik legrégebb dokumentuma, egy hirdetés a vasárnapi munkaszünetről 1800-ból Ugyanakkor a falnak a másik végén vannak az Osztrák-Magyar

Bank forgalmának fejlődését feltüntető táblák. A kamatláb hullámozása azt mutatja, hogy soha nem volt még oly magas a kamatláb, mint 1913. első felében!

Nagyon gyakran találkozunk Mária Terézia nevével. Szabadságlevelek, vásárjog-adományozások, vámolási rendeletek stb. feltűnően nagy számban viselik az ő nevét. Bizonyítékai annak, hogy az asszony-királynak volt gondja a kereskedelem fejlődésére is. Az édességek barátait érdekelni fogja, hogy a csokoládé- és kakaobehozatal szabályozása is Mária Terézia nevéhez fűződik.

A váltógyűjtemény legrégebb példányai 1824-től valók. Az első csekket a Malvieux-cég (a Leszámítoló-bank őse) állította ki 1867-ben.

Régi-régi elsárgult okirat tanúskodik róla, hogy Zsigmond király 1395-ben csak a Szt-Margitsziget apácáinak engedte meg, hogy mérleget tarthassanak.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank 1842-ből való alapszabályait és egy igen érdekes üzleti könyvét láttuk. A költség számla ilyen tételeket mutat:

Gnadengehalt einer Wittwe Josefine	
Kogler	30 Gulden
Lokalzins bis Georgi mit Gasbeleuchtung	439 „
Beitrag zum Széchenyi-Denkmal.....	200 „

A posta és közlekedés fejlődésének is roppant érdekes régi dokumentumai vannak a kiállításon. II. Ferdinánd és I. Leopold számos rendelete szabályozza a postai szállítást. Vannak közöttük személyi ügyekkel foglalkozók is. Itt láthatók a különböző postadíj-tarifák folyton emelkedő árakkal, az uszályhajókra és tutajokra vonatkozó rendelkezések és az első magyarországi táviró-vonal aktái. A hatvanas évekből már telegrammok is láthatók.

Néhány vontatóhajó, egykorú fotográfiáit is láttuk a nagyszámú kép sorában. Van közöttük olyan hajó, melyet három nő és egy férfi húz.

Díszhelyet kapott az a vakolókanál, mely Károly főherceg kezében volt a Lánchíd alapkövetésénél.

Érdekesek a század közepéről való szivarskatulyák. Az akkori kor szellemét jellemzik az elnevezéseik: „Szabad sajtó szivar”, „Nemzeti őrsereg szivar”, „Tisztújítás szivar”, „Csárdás szivar” stb.

Az „Üzletvezetés” elnevezés alatt összegyűjtött anyagban igen sok régi üzleti könyvet, árjegyzéket, körlevelet, számlát láttunk. Van itt egy „Számolat Puntigam Rudolftól” és egy másik Schlick Ignác öntő-műhelyéből. A modern tőkekoncentráció tipikus alakulatának, a Schlick-Nicholson részvénytársaságnak első telepét mutatja a számla fején két apró kis viskó.

Ugyanitt látjuk a mai reklámvilágításnak a 17. század végéről való őseit, a sárga csillagot, mely fehér és sárga üvegdarabokból volt vertvas keretben összeállítva és egy szerény faggyúgyertya égett benne. Akkor legalább olyan fényes világítás, mint ma a villamos transzparens.

A kereskedelmi szakoktatásnak is jutott rész a kiállítók jóvoltából. A szenei piarista kollégium könyvviteli és számtani könyveket állított ki a 18. század végéről. A Bibanco-féle 1830-ban megnyílt iskola is képviselve volt néhány érdekes dokumentummal. Itt van a Marmak-féle iskola és internátus prospektusa, mely azzal kecsegteti a szülőket, hogy Marmakné anyai felügyeletet gyakorol a fiúk felett. A budapesti kereskedelmi akadémia alapítási okmányait állította ki 1857-ből. A kiállításnak ezt a részét ritkaságszámba menő régi tankönyvek és néhány szép régi cégtábla és címer egészíti ki. Közük van az a borz is, melynek a Borz-utca nevét köszönheti.

A kiállítás szeptember 5-ig naponta látható. Aki nek köze van a kereskedelemhez, nézze meg, sok érdekeset talál benne.

Gergely Janka.